

KOULUTUS SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN TOIMEENPANOSSA – RAKENTEET MUUTTUVAT, MUUTTUVATKO PROSESSIT JA TULOKSET?

Rakenteilla tarkoitetaan resursseja, sääntöjä ja toimintakäytäntöjä, jotka ovat yhteiskunnallisten järjestelmien – kuten sosiaaliturvajärjestelmän – ominaisuuksia. Rakenteellisen sosiaalityön keinoin voidaan mm. esittää tavoitteellisia toimia ja toimenpide-ehdotuksia, jotka koskevat rakenteita sosiaalityötä ja palveluvalikoimaa kehittäen. Sosiaalityön keinovalikoiman kehittämisessä, ohjauksessa ja käytössä yhdistyvät ”top down”- ja ”bottom up” lähtökohdat. Tämä esitys keskittyy sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanoon. Lähtökohtateesinä on, että sosiaalista kuntoutusta ei toteuteta yhdenmukaisesti, ja että sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanossa tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvää kohdennettua koulutuksen tukea. Kohdennettua koulutusta tarvitaan, koska esimerkiksi ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen sosiaaliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen liittyvät koulutussisällöt ovat niukkoja, eikä opetuksen taso ja luonne ole yhtenäinen. Keskeiseltä osin kohdennetussa koulutuksen järjestämisessä on kysymys valtionhallinnon ohjelmaperusteisesta ohjauksesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa hyödynnetään käytettävissä olevia resursseja tavoiteltujen tulosten aikaansaamiseksi. Kuntoutuksen tavoite on työllistyminen ja työssä suoriutuminen sekä itsenäinen selviytyminen. Se on määräraikaista tavoitteellista toimintaa kuntoutustulosten saavuttamiseksi. Resurssiniukkuudessa keskeinen kysymys on, mikä on resurssien määrä ja luonne, miten resurssit otetaan käyttöön ja miten hyvin tavoitteena olevat hyvinvointivaikutukset saavutetaan. Tämä koskee myös kuntoutusta.

Toiminnassa käytettävät resurssit, säännöt ja sopimukset muodostavat kuntoutuksen perusrakenteen. Ne ovat muutoksessa. Resurssit eivät ole lisääntymässä, mutta sääntö- ja sopimustasolla muutoksia tapahtuu esimerkiksi lainsäädännön ja informaatio-ohjauksen osalta. Keskeisin resurssi on kuntoutuksessa käytettävä työntekijämäärä ja sen osaaminen. Työntekijät ovat aineellinen resurssi, joka voidaan laskea kustannuksina, osaaminen on aineeton resurssi, jonka arvottaminen rahamääräisesti on miltei mahdotonta.

Informaatio-ohjauksen ja ohjelmaperusteisen ohjauksen näkökulmasta kustannusvaikuttava kuntoutus tarvitsee koordinaatiota, keinoja ja kuntoutujan osallistumista sekä toimenpanon ohjausta ja varmistamista. Sujuvia kuntoutusprosesseja on mallinnettu ja tietoa näyttöön perustuvista käytännöistä on. Valitettavasti esimerkiksi sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanossa on ollut suuria paikallisia eroja.

Valtionhallinnon ohjelmaperusteisella kuntoutuskoulutuksella kuntoutuksen sujuvuutta, osaamista ja yhdenmukaisuutta voitaisiin edistää. Mitä ilmeisimmin erityisesti sosiaalisen kuntoutuksen kustannusvaikuttavuutta voidaan parantaa. Näiltä osin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen, valtionhallinnon ja käytännön työelämän tarpeiden suhdetta tulisi uudelleenarvioida. Esityksessä ehdotetaan, että ammattikorkeakoulut ja yliopistot tuottaisivat tarvittavan koulutuksen, ja selkänoja koulutukselle tulisi koulutuksen rahoituksen osalta STM:stä ja OKM:stä. Seurantavastuun osalta tulisi pohtia THL:n mahdollisuuksia.